

95.706492

61
inh.

ENTOMOLOGISCHE BERICHTEN

MAANDBLAD UITGEGEVEN DOOR

DE NEDERLANDSCHE ENTOMOLOGISCHE VEREENIGING

Deel 26

1 juni 1966

No. 6

Adres der Redactie:

B. J. LEMPKE, Oude IJselstraat 12^{III}, Amsterdam-Zuid 2 — Nederland

INHOUD: B. van Aartsen: Voorkomen van *Solenobia* en *Bankesia* in Nederland (Lep., Psychidae) (p. 93). — H. van Oorschot: Dagvlinderonderzoek in Noord Italië van 19 juli tot 6 aug. 1963 (p. 97). — Ludovic Nef: Invloed van minerale bemesting op verschillende bosinsekten (p. 108). — Curt Eisner: *Nymphalis polychloros* L., f. *binaria nova* (Lep., Nymphalidae) (p. 112). — Literatuur (p. 96: L. G. E. Kalshoven; p. 112: B. J. Lempke). — Korte mededelingen (p. 107: G. den Hoed, J. Ph. van Driest).

Voorkomen van *Solenobia* en *Bankesia* in Nederland (Lep., Psychidae)

door

B. VAN AARTSEN

Overzicht van het faunistisch onderzoek in 1965

In 1965 werd Gelderland (en dan vooral het gebied van de Veluwe) intensief onderzocht. Maar ook Drenthe, Overijssel, Zeeland, Noord-Brabant en Limburg heb ik verscheidene malen kunnen bezoeken. Het resultaat van dit alles is, dat een groot aantal nieuwe vindplaatsen van *Solenobia*-soorten en ook van *Bankesia staintoni* Walsingham bekend geworden zijn. Van het eerstgenoemde geslacht betreft het de soorten *S. triquetrella* Hübner, *S. lichenella* L., *S. fumosella* von Heinemann, *S. inconspicuella* Stainton en *S. pineti* Zeller. Van *S. triquetrella* en *S. lichenella* zijn alleen de parthenogenetische wijfjesvormen uit ons land bekend. Of er behalve de bovengenoemde nog andere soorten onder het verzamelde materiaal schuilen, moet later blijken, daar een groot deel van het materiaal, vooral van de wijfjes, nog niet gedetermineerd is. De determinatie van deze dieren wordt helaas nog altijd bemoeilijkt door het feit, dat er nog steeds zo weinig literatuur over bestaat.

S. triquetrella en *S. lichenella* blijken in ieder geval wel in een groot deel van het land voor te komen. Heel opmerkelijk zijn vooral de drie vindplaatsen van *lichenella* op Walcheren. Overigens wijken de zakjes van de onder deze soort vermelde vindplaatsen Driene, Oldenzaal en De Lutte in grootte zeer af van die der overige vindplaatsen. Of we in dit geval toch met een andere soort te maken hebben, zal, hoop ik, nog uit een nadere bestudering van het materiaal kunnen blijken.

De zakjes van *S. triquetrella* zijn in het veld zeker te herkennen, hoewel verarring met die van *Bankesia staintoni* soms makkelijk kan voorkomen.

In elk geval is al wel gebleken, dat de Veluwe het hoofdverspreidingsgebied

in ons land is van *S. inconspicuella* en *S. pineti*. Vooral het gebied tussen Putten en Speulde is een optimaal biotoop voor *inconspicuella*. Maar ook bij Vaals trof ik deze soort plaatselijk zeer talrijk aan. Ik kon hier tevens vaststellen, dat de vlinder ook in het aangrenzende Duitse gebied voorkomt. Voor zover ik weet, is *S. inconspicuella* nog niet eerder uit Duitsland vermeld.

Van de vijf thans met zekerheid uit ons land bekende *Solenobia*'s is *S. fumosella* zonder twijfel de zeldzaamste.

En passant werden tevens een groot aantal nieuwe vindplaatsen voor *Bankesia staintoni* vastgesteld. Het blijkt nu, dat deze soort in het grootste deel van Nederland voorkomt en op verscheidene plaatsen zelfs algemeen is. Door de verborgen levenswijze van de rupsen is het vinden van de soort echter zeer moeilijk. Een enkele maal kan men de mannetjes in aantal waarnemen, zoals ik het bij Assel trof. Daar had ik het geluk na een warme dag de fraaie diertjes bij honderden op de boomstammen en een muur te vinden. Dat was op 29 maart, 's avonds om half tien. Op licht kwamen ze echter niet. Wel vliegen ze overdag korte tijd in de zonneschijn. Tot nog toe heb ik de soort alleen in Zeeland en de drie noordelijke provincies niet kunnen vinden. Wel zijn we dus ook dit jaar weer een stapje verder gekomen met het vaststellen van vindplaatsen en met onze kennis omtrent de levenswijze van dit interessante diertje. Maar er blijven nog vele terreinen ter onderzoek over, een zeer tijdrovend werk. Er is immers geen andere mogelijkheid dan het zoeken van de meestal zeer verborgen zittende zakjes. Het verder kweken van het verzamelde materiaal geeft ook vaak veel teleurstelling, daar slechts een klein deel ervan uitkomt. Hetzelfde geldt zo mogelijk in nog sterkere mate voor *Solenobia*, waarvan de zakjes in de regel meer parasieten dan vlinders opleveren. Van de vele duizenden zakjes, die ik verzameld heb, leverde slechts een klein deel de imagines.

Nieuwe vindplaatsen voor *Bankesia staintoni* zijn: De Lutte, Driene, Delden; Nijkerk, Ermelo, Hierden, Hulshorst, Vierhouten, Niessen, Ede; Bergen op Zoom, Huibergen, Putte, Breda (Mastbos), Ulvenhout; Montfort.

Het is mogelijk dat bij het hierna volgende overzicht van de vindplaatsen der geprepareerde *Solenobia*-exemplaren later een enkele onjuiste determinatie zal blijken te zijn, die dan gecorrigeerd kan worden. In totaal betreft het een serie van 288 mannetjes en 305 wijfjes.

Solenobia triquetrella Hübner

Verzameld en geprepareerd werd materiaal van de volgende vindplaatsen: Ov.: De Lutte (één exemplaar op 12.IV), Espelo (twee op 11.IV), Enschede (drie op 20.IV). Gdl.: Putten (één op 23.IV), Teuge (één op 18.IV), Schaesbergen (één op 18.IV), Berg en Dal (één op 23.IV), Nijmegen (Heilige Land Stichting) (telkens één op 28.IV, 30.IV en 1.V), Groesbeek (één op 28.IV). Utr.: Austerlitz (drie op 17.IV), Lage Vuursche (twee op 2.V). N.H.: Amsterdam (twaalf op 17.IV, drie op 18.IV). N.B.: Huibergen (één op 1.V), Tilburg (één op 30.IV, twee op 2.V). De data zijn steeds die, waarop de vlinder uit de pop kwam.

Solenobia lichenella L.

Verzameld en geprepareerd werden wijfjes van de volgende vindplaatsen: Dr.: Zuidlaren (één op 17.IV en op 18.IV, twee op 19.IV), Gieten (één op 16.IV, twee op 19.IV). Ov.: De Lutte (totaal acht op 15, 16, 18, 19 en 22.IV), Oldenzaal (de Hulst) (totaal vier op 16, 18 en 19.IV), Driene (het Leutink) (totaal vier op 16, 17 en 19.IV), Delden (één op 13.IV), Heino (totaal drie op 24 en 25.IV), Hulsen (bij Hellendoorn) (totaal drie op 16, 18 en 29.IV). Gdl.: Berg en Dal (totaal zestien op 20, 28, 29 en 30.IV, 1 en 2.V), Groesbeek (één op 28.IV), Hagestein (totaal 26 exemplaren in de tweede helft van april). Utr.: Lage Vuursche (totaal negen op 30.IV, 1, 6 en 8.V). Zl.: Oranjezon (twee op 9 en 15.IV), Valkenisse (totaal negen op 12, 17, 20, 23 en 24.IV). N.B.: Huibergen (totaal acht op 28.IV, 1.V, 2 en 3.V), Bergen op Zoom (vijf op 9 en 10.IV), Breda (Mastbos) (totaal tien op 30.IV, 2 en 3.V), Tilburg (vier op 2 en 3.V), Vught (totaal negen op 8, 9, 10, 11 en 17.IV). Lbg.: Vaals (drie op 9, 11 en 14.IV).

Bovendien werden nog zakjes gevonden te Odoorn, Dwingelo, Woerdense Verlaat (de Haeck), Oostkapelle en Ulvenhout, waaruit echter geen vlinders verschenen.

Solenobia inconspicua Stainton

Verzameld en geprepareerd werden mannetjes en wijfjes van de volgende vindplaatsen. Gdl.: Solse Gat (achttien mannetjes op 6, 7, 8, 9 en 17.IV, veertig wijfjes op 2, 3, 4, 5, 6, 7, 9, 10, 17, 18, 19, 20 en 23.IV), De Steeg (één ♂ op 15.IV, vermoedelijk deze soort), Vierhouten (elf mannetjes op 7, 8, en 9.IV en vermoedelijk ook een exemplaar van 11.IV, vijf wijfjes op 4, 5, 6, 8 en 9.IV), Nieuw Milligen (vijf mannetjes op 13, 16, 18 en 21.IV), Uddel (een ♂ op 10.IV, een ♀ op 8.IV). Lbg.: Vaals (dertig mannetjes op 9, 10, 11, 13, 16 en 17.IV, elf wijfjes op 9, 10, 11, 12, 14 en 19.IV).

Solenobia pineti Zeller en S. fumosella von Heinemann

Ook van deze beide soorten werd een uitgebreid materiaal verzameld en geprepareerd. Het is echter soms moeilijk zo maar uit te maken of we met een kleine *pineti* of met een *fumosella* te doen hebben, voor zover het de mannetjes betreft. Daarom zal eerst van elk exemplaar een voorpoot geprepareerd worden om het met zekerheid te kunnen determineren op het kenmerk van het al of niet aanwezig zijn van de spoor.

Zusammenfassung

Der Verfasser hat sich im Frühling 1965 besonders mit dem Sammeln von Micropsychiden beschäftigt. Hunderte von Säcken wurden gesammelt und eine große Anzahl von neuen Fundorten konnte für *Bankesia staintoni* und für die fünf aus den Niederlanden bekannten *Solenobia*-Arten festgestellt werden.

Besonders interessant war das Auffinden von *Solenobia inconspicua* auf deutschem Gebiet westlich von Aachen in der Nähe des sogenannten Drielanderpunktes, wo die Grenzen von Deutschland, Belgien und den Niederlanden zusammentreffen. Diese Art ist damit zum ersten Mal sicher für ganz Deutschland festgestellt worden.

Halfweg-Zwanenburg, Dennenlaan 215.

Brauns, A., Taschenbuch der Waldinsekten. 817 p., 943 afb., 1964.

De ondertitel luidt: „Grundriss einer terrestrischen Bestandes- und Standort-Entomologie“. In huiselijker termen zou men kunnen spreken van „basis voor de studie van het insektenleven van bosopstand en groeiplaats“. De uitdrukking Taschenbuch is wel wat eufemistisch voor dit bijbeltje van bijna 1 kg. Men zal het in de broodtas of rugzak moeten meenemen, maar het is buitengewoon de moeite waard. Het werk is bedoeld voor biologisch geïnteresseerde bosbouwers, studenten, leraren, amateurs, etc. In een inleiding van slechts 7 blz. wordt de opzet van het boek grondig behandeld. Dan volgt een overzicht van de systematische indeling van het insektenrijk. Een verdere voorbereiding van de studie vindt men in het hoofdstuk „Die Verknüpfungsgefüge der Waldlebensgemeinschaft“, vrij vertaald: de structuur van de levensgemeenschap in de bossen. Het grootste deel van het boek (p. 24—443) wordt ingenomen door de karakterisering en de ecologie van de soorten, in systematische volgorde behandeld, van de collemboolen tot de vlooiën. Voor elke groep wordt daarbij ook hun betekenis voor het bosbedrijf geschetst. Zeer nuttig is verder de dan volgende „Oekologische Freiland-Differentialdiagnose“, waarbij de specifieke fauna van de belangrijkste houtsoorten en bospflanzen (in alfabetische orde) wordt beschreven, maar ook die van bijzondere biotopen zoals bijv. eekhoornkastjes, mierennesten, korstmosbegroeiing, zwammen, strooisel, etc. Blz. 508—555 worden ingenomen door een uitvoerige verklaring van de bosbouwkundige en wetenschappelijke termen.

Het atlas-gedeelte van het boek begint met 16 gekleurde platen (zeer duidelijk; de kleuren zijn wat hard), waarop 111 detailtekeningen. De afbeeldingen 112—877 (op p. 601—717) geven heel duidelijke pentekeningen van de insekten in hun natuurlijke houding en vaak op hun normaal substraat, met vraat-figuren e.d. Een en ander wordt dan nog verder uitgewerkt op 8 schema's en diagrammen van onderlinge samenhang in de levensgemeenschappen. Bovendien volgen nog 217 plaatjes met beelden van de sporen van dierlijk leven (inclusief die van het wild) op kweekbedden, aanplantingen van diverse leeftijd, ondergroei, op hekken en in houten gebouwtjes, evenals op oude rottende stronken van de voornaamste houtsoorten. Tenslotte volgt het register van wetenschappelijke namen (soort- en genusnamen apart) en van volksnamen, nog gecompleteerd door een afzonderlijk „Sachregister“.

Aan de hand van deze korte inhoud van het boek kan men zich een denkbeeld vormen van de uitvoerige en toch praktische behandeling van de ingewikkelde stof. Het is daarbij niet te verwonderen, dat dit het werk is van een bos(bouw)entomoloog, waar deze steeds te maken heeft met een min of meer duurzame en natuurlijke, hoogopgaande begroeiing. Hier wordt de bestrijding van „plagen“ vooral ook gezocht in het treffen van de juiste maatregelen bij beplanting en onderhoud. Men denkt slechts in de tweede plaats aan een kunstmatig ingrijpen door het gebruik van insecticiden. — KALSHOVEN.
